بزاڤی لۆلییە … عەلی مەحمود محەمەد

لۆلا 580 رۆژ لە كونجی زیندان مایەوە, زیندانیانكرد بۆ ئەوەی مافی كاندید بونەكەی لێ بسێننەوە, كودەتای پێش گەیشتن بە كورسی بوو, ئەو قوربانی جەماوەریی بونەكەی بوو, لێ چركەساتێكیش تەنیا نەبوو, هەر لە رۆژی 7ی نیسانی 2018 □و□ , ر□ژان□ هاو□یانی كە لە بەردەم زیندانەكەی كۆببونەوە, بەیانیان هاواریان دەكرد لۆلا بەیانیت باش, شەوانە لۆلا شەوت باش, بەرازیلیەكان لۆلایان لە زیندان بە تەنیا جێ نەهێشت, هەمیش د□نگیان لە گوێی دەزرینگایەوە, زیندانییەكی بەختەوەر بوو, زیندان ببوە پیرۆزگای ه□زارانی وڵا تەكەی.

ئەوان ویستیان بە زیندانیكردنی لۆلا چەپی بەرازیلی و ئەمەریكای لاتین بكوژن, چۆن بە كوشتنی گیڤارا چەپ گەورەترەوە بوو لەو كیشوەرە, زیندنیكردنی لۆلاش قۆناعێكی دیكە هێنایە پێشەوە, ئامانجەكانی لۆلا كیشوەری بوو, وەك لە یەكەم لێدوانیدا هاوسۆزی خۆی بۆ هاوئامانجەكانی لە ئەمەریكای لاتین دەربڕی, لۆلا ئامad□ ن□بوو زیندان بەجێ بهل□□ت, ئەو ویستی لە گەڵ خۆیدا عەدالەتی زیندانیكراو ئازاد بكات, ئەو وەك چۆمسكی وتی ناڕەواترین زیندانی سیاسی بوو لە جیهاندا, ئەو دەستگیر كرا بۆ ئەوەی سەركەوتنی جارێكی دیكەی لێ زەوت بكەن, ئەوەی كرا كودەتا بوو, لە پۆششی بەناو دادپەروەریدا, لە راستیدا كودەتایەك بوو دادپەروەری تیایدا ئەتك كرا.

دەركەوت س□یرجیۆ مۆرۆی دادوەر راستگۆ نەبووە, لە پاداشتی زیندانیكردنی لۆلا كرایە وەزیری داد لە حكومەتی جایۆ بۆلسانرۆی فاشیست, كە راكابەری لۆلا بوو, دواتر نامەكانی تەلەگرامی مۆرۆو داواكاری□ گشتییەكان لە نێوان ئۆكتۆبەری 2015 بۆ یۆلی 2017 كە پێگەی ئەنتەرسبت بڵاوی كردەوە , دەریخست ئامانجیان ئەوە بووە لۆلا لە كاندید بوون بۆ پۆستی سەرۆك كۆماری دور بخەنەوە, تەنانەت بە بەرنامە لێدوانی رۆژنامەگەریشیان لە كاتی هەڵبژاردنەكان لێ قەدەغە كرد, ئەوەش گەورەترین سكانداڵی گەندەڵی سیاسی بوو لە مێژووی كۆماری بەرازیلدا, هەروەها هەمان ئەو ناما نە دەریانخست بەڵگەیان لەبەردەست نەبووە بۆ تێوە گلانی لۆلا , تۆمەتەكانیان بنچینەی نەبووە.

مەرجە دادوەری ئەوساو وەزیری دادی ئێستا, دەڵێت قەناعەتمان وایە شوقەیەکی 3 ژوری وەرگرتووە, وەلێ بەڵگەمان نییە, دوای هەڵبژاردن بەشی خۆی لە کودەتاکە دورییەوە, پۆستی وەزارەتی دادی لەو کابینەیە وەرگرت کە بە دور خستنەوەی لۆلا بەدەستیان هێنا.میشیل تامیر جێگیری دیلما ڕۆسیف و سەرۆکی دواتری بەرازیل دانی نا بەوەی کودەتای سیاسییان کردووە , بە ئەوەی ڕێگری لە گەڕانەوەی لۆلا بکەن.لۆلا جێگای مەترسی بوو بۆ نیولیبرالە و نەتەوەییە فاشیستەکانی ئەمەریکای لاتین و ئەمەریکا.

لۆلا کێیە؟لویس ئیناشیۆ لۆلا دا سێلڤا ناسراو بە لۆلا, لە 27ی ئۆکتۆبەری 1945 لە گوندی فارجیم کەمبریدای شاری سیتیس لە هەرێمی برنامبەکۆ لە ڕۆژهەڵاتی بەرازیل لە دایك بووە, ئاواتی دانیشتووانی گوندەکەیان ئەوە بووە لە هەژاری رزگاریان بێت و بە شار کۆچ بکەن, باوکی ئەمیش ڕێگایە دەگرێتە بەر, بە دوایدا پاش چەند مانگێك دایك و 7 منداڵەکەی هەمان ڕێگا دەگرنە بەر , لۆلا تەمەنی 7 ساڵان دەبێت, ڕێگا دورو درێژەکە شار بە پێ دەبڕێت, بە یەکەمجار لە شار سواری ئۆتۆمبێل دەبێت, لۆلا پانتۆڵەکەی بە پێت دەبەستا پشدێنی لە پشت نەبوو تا عەیامەکی زۆر, ئەوباوکەی وا دەزانرا چووە کار بدۆزێتەوە لە شار, باوەژنێك بۆ لۆلا دێنێت و لە گەڵ ئامۆزایەکی خۆی زەماوەند دەکات, بۆیە بەناچاری لە ژورێکی کولانەیی پشت یانەیەکەوە هەر هەشتیان تیایدا نیشتەجێ دەبن, لە باوك بێ ئومێد دەبن, لەناو رشانەوەی سەرخۆشەکان و هات و هاواریان, شەڕو گوێمەزیان ژیان بەسەر دەبەن, لە بۆیە کردنی پێڵاوەوە بە پاقلە فرۆشی وسەوزە فرۆشی و بە فیتەری تا کرێکاری کانەکان بە دەیان جۆری دیکەی کارکردن لە منداڵی و هەرزەیی نسیبی لۆلا دەبێت لە بری خوێندن و یاریکردن, تا ئامۆژگاریەکەی دایکی بەرێتە سەر سەربەرزانە ژیان بکات, بۆیە لۆلا هەرگیز دایکی و هەژاری لەیاد نەکرد.

لە 12 ساڵی واز لە قوتابخانە دەهێنێت, لە شەقامەکانی ساوپاوڵۆی پێ لە تاوان بە پێڵاو بۆیە کردن و فرۆشتنی لەیمون و کارکردن لە بەنزینخانەکان و ...... خەریکی بەخێو کردنی خێزانەکەی دەبێت, دوای پێنجە بەینەکەی لە میانی کاردا لە ساڵی 1968 تێکەڵاو بە سیاسەت دەبێت دژ بە سستەمی سەرمایەداری و ئەمپریالیزم, دەچێتە ریزی ساندیکای کرێکارانی کانەکانەوە, بەانی پێنجە توتەی چەپی, هاوکار بوو بچێتە ریزی چەپی سیاسیەوە, بیر لەوە بکاتەوە, بەچی بەشی جۆستەی کرێکاران لە دەست بچێ و قەرەبو نەکرێنەوە, بەچی منداڵان

بە نەخوێندەواری ژیان بەرنە سەر؟؟, بۆچی منداڵانی هەژار کورتە باڵایان بە زۆری و تەمەنیان کورترە و لە خۆشی یاری و وانەی قوتابخانە بێبەرین ؟؟, زۆر پرسیاری دیکە, ئەوەندە زۆربوون وەڵامەکانیش کەم بوون, بەبێ گومان بەدوای وەڵامی ناهەماتییەکانی ژیاندا لەلای پەلکێشی خەباتی چینایەتی کرد, پێی وابوو وەڵامی هەموو ئەو پرسیارانە لای چەپی سیاسەتە, لای بنەبڕکردنی جیاوازی چینایەتی و یەکسانی ئابوورییە, کە تەنها بیری چەپ دەتوانێت بە کۆمەڵگای بهێنێت.

لە ساڵی 1973 دە بێتە سەرۆکی ساندیکای کانەکانی بەرازیل,ل ە 10ی شوباتی 1980 لەگەڵ هاوڕێکانی پارتی کرێکارانی دامەزراند, ئیتر قۆناغێکی دیکە لە خەباتی لولا بۆ خەونە مێژووییەکەی دەستی پێکرد.چەندین جار بەهۆی چالاکی سیاسییەوە لە سەردەمی حکومەتی دکتاتۆری زیندانی دەکرێت, لە ساڵی 1980 بۆ 83 لە زیندان دەمێنێتەوە, دوای دەرچوونی سەرەتا بۆ هەڵبژاردنەکانی هەرێمی ساوپاولۆ خۆی کاندید دەکات و دەرناچێت, وەلێ کۆڵ نادات, بە پشو درێژی کرێکاریانە بەردەوام دەبێت, دواجار لە پەرلەمانی هەرێمەکە کورسیەك مسۆگەردەکات, بە دوایدا 3 جار خۆی بۆ پۆستی سەرۆك کۆماری پاڵاوت و هەموو جارەکان دۆڕا" 15ی ئەکتۆبەری 1989 توانی 17,2% , 3ی ئەکتۆبەری 1994 توانیی 17,11% و لە 4ی ئەکتۆبەری 1998 توانی 21,4%ی دەنگەکەن بەدەست بهێنێت ", لە کۆتادا بۆ چوارەم جار سەرکەوت " 6ی ئەکتۆبەری 2002 لە خولی یەکەم 39,4% و خولی دووەم 27ی ئەکتۆبەر توانی 61,27%ی دەنگەکان و لە 1ی ئەکتۆبەری 2006 بۆ دووەم جار هەڵبژێردرایەوە لە خولی یەکەم 46,6% و لە خولی دووەم 29ی ئەکتۆبەر 60,83%ی دەنگەکانی هێنایەوە" , کە سەرکەوت وتی" ئیرادە بەسەر ترسدا سەرکەوت.

هەرچی پارتی کرێکارانی بەرازیلییە, لە ساڵی 1982 تەنها 3,2%ی دەنگەکانی هێنایەوە, هەڵبژاردن لە دوای هەڵبژاردن کەرقی رو لە بان بوو, لە ساڵی ڕێژەی دەنگەکانی 1986 بووە 6,9% و لە ساڵی 1990 گەیشتە 10,2% و لە ساڵی 2010 کە لولا دەسەڵاتی بەجێهێشت گەیشتە 16,9%, لە هەڵبژاردنی ساڵی 2018 کە مەترسی زۆر بوو لولا بیباتەوە , پارتەکەی تەنها 10,03%ی دەنگەکانی هێنایەوە, ئەمەش بە مانای ئەوەیە جەماوەری لولا زۆر زیاتر بوو لە جەماوەری پارتەکەی. لولا خەباتی کرد بۆ بنیادنانی سستەمی سەرۆکایەتی لە وڵات, گۆڕینی سستەمی پەرلەمانی بە سەرۆکایەتی, نەك پەرلەمان سەرۆك دیاری بکات, پاش بردنەوەی بووە یەکەم سەرۆك کۆماری چەپگەرای وڵات و یەکەم سەرۆك کۆماری کە لە چینی کرێکارەوە هاتبێت لە بەرازیل, لە دوای

دامەزراندنی کۆمارەوە لە ساڵی 1889دا .

لەلاو ئابووری بەرازیل

لەلا دەرچووی زانکۆکانی سۆربۆن و هارڤارد نەبوو, ئابووری لە ژێردەست وەرگرانی نەبێ تەواو نەکردبوو, تەنها زانکۆی ژیانی هەژاری تەواو کردبوو, وەلە توانی لەماوەی حوکمڕانیدا ئابووری وڵاتەکەی بەرەو پێش ببات ببێتە جێی ئیرەیی سیاسەتمەدارانی دی, ئەوانەی گەورەترین شهادەو باشترین زانکۆکانی جیهانیان تەواو کردبوو, ئەو لە زانکۆی دایکی و پێڵاو فرۆشییەوە هاتبوو, بە خزمەتی ئەوان باشترین ئابووری زانی ژیانی لە دەرچوو.
لەلا لە ساڵی 2002 کە گەیشتە دەسەڵات, لە سییەکانەوە بەرازیل قەرزار بوو, لەو ساڵەدا بەرازیل 260 ملیار دۆلار قەرزار بوو, لەو کاتەی کورسی دەسەڵاتی جێهێشت بووە خاوەند 375 ملیار دۆلاری یەدەك.لە ساڵی 1999 بەرازیل 30 میار دۆلاری قەرز کرد لە بانکی دراوی نێودەوڵەتی, پێش وادەی دیاریکراو بە 2 ساڵ لەلا قەرزەکانی هەموو دایەوە , تەنانەت لە ساڵی 2009 بەی 10 ملیار دۆلاری قەرزی دا بە سندوقی دراوی جیهانی.کە گەیشت بە دەسەڵات, ئابووری بەرازیل لە ریزی یانزەهەمینی ئابووری جیهانی بوو, داهاتی نەتەوەیی وڵات 552,288 ملیارد دۆلار بوو, کە کورسی سەرۆکایەتی جێهێشت, بەرازیل ببوە 7ەمین ئابووری جیهان و داهاتی نەتەوەیی وڵات 400% زیادی کردبوو, گەیشتبووە 2,087,889 ترلیۆن دۆلار.

پێش لەلا داهاتی نەتەوەیی وڵات ساڵانە بەڕێژەی 1,7% گەشەیکردبوو, وەلە لە ماوەی حوکمڕانی ئەودا بەڕێژەی 4,8% گەشەی کرد.هەرچی داهاتی تاکە لە ساڵەکەدا لە ماوەی حوکمڕانی ئەودا, لە 3696 دۆلارەوە بەرز بووەوە بە 8395 دۆلار.لە سێ ساڵی یەکەمی سەردەمی حوکمڕانی لەلا 200 ملیار دۆلار سەرمایەگوزاری بێگانە کرا لە بەرازیل, 1,5 ملیۆن بێگانە لە وڵات نیشتەجێ بوون,2 ملیۆن بەرازیلیش گەڕانەوە وڵات, هەمووی بەهۆی ئەو گەشەو سەقامگیرییەی وڵات لە روی سیاسی , ئابووری, ئاسایشەوە بەخۆوەی بینیبوو.

لەلاو هەژاری

لە ژیانیاندا هەژاران و رەشپێستەکان و دورەگەکانی بەرازیل وەك سەردەمی لەلا ژیانیان باش نەبووەو کەرامەتیان نەپارێزراوە, لەو وڵاتەی جیاوازی داهات لە ترۆپکی جیهاندا بووە, لەلا خزمەتی پێ بەهای کرد بە هەژارانی وڵاتەکەی لە بواری پرۆژەی کۆمەڵایەتی,

هاوکاری دارایی و کرێی باشتر و پێشکەوتنی کەرتی پەروەردە کرد,44 ملیۆن هاووڵاتی لە هەژاری و نەخوێندەواری رزگارکرد, کۆی گشتی 33%ی هاووڵاتیانی بەرازیلی ک□کیان لە بەرنامەی ک□م□ایەتی لۆلا وەرگرت.

2 ملیۆن خانوی بۆیان دروستکرد, بە پڕۆژەی بە سفر کردنی هەژاری, هەژارانی بەرازیلی رزگارکرد لەو دەردەی لەوەتەی بەرازیلی نوێ هەیە هاووڵاتیان بەدەستیەوە دەتلانەوە. بۆلسا فاملی ناوی پڕۆژەکەی لۆلا بوو بۆ بنەبڕکردنی هەژاری, 11 ملیۆن خێزان کەڵکی لێوەرگرت, تاکە مەرج ناردنی منداڵکانیان بوو بۆ خوێندن, بە پێی پڕۆژەکە مانگانە 87 دۆلار کۆمەکی هەژاران دەکرا, نەخت کۆمەکەکە مانگانە دەچوە سەر ژمارەی ئەو بانکەی بۆیان کرابوەوە, کە دەیکردە 40%ی لانی کەمی کرێ, هاوکات لانی کەمی کرێ بە سستەم چووە سەر بە تایبەت موچەی کرێکارانی بەرگ شین, سەرەتا لانی کەمی کرێی دانا بە 160 دۆلار لە مانگێك, لە شوباتی 2009 لانی کەمی کرێ گەیشتە 230 دۆلار لە مانگێکدا.
داهاتی خێزانەکان لە ساڵی 1996ەوە بۆ ساڵی 2002 نەگۆڕابوو, وەلێ لە ساڵی 2003 ەوە زیادی کرد, ئاستی نا یەکسانی بە پێی پێوەری جینی بۆ نایەکسانی لە 0,64 ەوە دابەزی بۆ 0,55, کە ئەم ژمارەیەش هێشتا زۆر زۆر بوو " پێوەری جینی کە دەبێتە سفر یانی کۆمەڵگا تەواو یەکسانە, ئەوەی پێی دەوترێت کۆمەڵگای کۆمۆنیستی, کە دەکاتە 1 یانی تەواوی سەروەت و سامان لە دەستی یەك کەسدا کۆبۆتەوە " .

تا ئەوکاتەی لۆلا دەسەڵاتی جێهێشت,10%ی هەژارترینی وڵات داهاتی بەرێژەی 9% چووە سەر, بەڵام 10%ی هەرە دەوڵەمەندەکان داهاتیان 2-4 % زیادی کرد, بەمەش لاسەنگی لە قازانجی هەژاران پێك هات.50%ی هاووڵاتیانی بەرازیلی لە هەژاران لە سەردەمی حوکمڕانی لۆلا داهاتیان بەرێژەی 68% چووە سەر,هاوکات 23 ملیۆن کەس داهاتیان لە 457 دۆلار مانگانەوە بۆ 753 دۆلار بەرز بوەوە, بودجەی کەرتی پەروەردە لە رێژەی 2,7% ی بودجەی وڵاتەوە بەرز کرایەوە بۆ 4,5%.
لە نا یەکسانی داهاتدا بەرازیل ئێستا لە ریزبەندی 70 ەمین وڵاتی جیهانە, لە کۆی 139 وڵات کە ئامار کراوە,بە پێی راپۆرتی 2018ی تاقیگای نایەکسانی, 10%ی هەرە دەوڵەمەندەکانی رۆژهەڵاتی ناوەڕاست 61%ی داهاتی نەتەوەیی بۆ ئەوانە, دوای ئەوان بەرازیل دێت 55%, چین 41% و ئەوروپا 37% و ئەمەریکاو کەنەدا 44%.ل□ سەردەمی لۆلا هەژاری بنەبڕ نەکرا وەلێ کەمکرایەوە, بەڵام بەرازیل بە یەکێك لە وڵاتە هەرە نا یەکاسانەکانی جیهان مایەوە, بۆیە ئەو نازناوەی بۆی

بڕایەوە سەرۆکی هەژاران شایانی لۆلا بوو.

ئەمانەش وایکرد لای گەلی بەرازیلی خۆشەویست بێت, بووە جەماوەریترین سەرۆکی بەرازیل بو لە مێژوودا, ئۆباما سەرۆکی پێشووی وڵاتە یەکگرتووەکانی ئەمەریکا وتی”لۆلا بەناوبانگترین و پڕ جەماوەرترین سەرۆکە لە جیهاندا”.هەرچی رۆژنامەی لۆمۆندی فەرەنسییە لە ساڵی 2009 وەك کەسایەتی ساڵ و گۆڤاری تایمزی ئەمەریکیش وەك کاریگەرترین سەرۆکی جیهانی دیاریانکرد.هەرچی ئێستایە دوای کودەتای راستڕەوەکان,داهاتی 1%ی هەرە دەوڵەمەندەکان بە رێژەی 8,4% زیادی کرد لە ساڵی 2018, کەچی 50%ی هەرە هەژارەکان داهاتیان 3,2% دابەزی, داهاتی مانگانەی 1%ی هەرە دەوڵەمەندەکان 33,8 جار زیاترە لە داهاتی 50%ی هەرە هەژارەکانی وڵات.
رێژەی هەژاری تەنها لە نێوان 2015 بۆ 2017 لە 8,3% ەوە بەرز بوو□وە بۆ 11,1% , 23,3 ملیۆن هەژار بە کەمتر لە 50 دۆلار لە مانگێك دەژێن.لە یۆنی 2019 دا پێوەری جینی بەرازیل بۆ نایەکسانی گەیشتە 0,629, زیاتر لە ساڵی 2012 کە لۆلا تیایدا گەیشتە دەسەڵات. هەژاران لە 2014 ەوە , 17,1% داهاتیان لە دەستداوە, چینی ناوەند 4,2%, وەلێ هەره دەوڵەمەندەکان داهاتیان 10,1% زیادی کردووە.کەواتە کودەتای سەرمایەداران لە رێگای ناسیۆنال فاشیستەکانەوە, ئامانجەکانی خۆی پێکاوە, نیولیبراڵیزم لە ژێر دروشمی یەکەم بەرازیل بەرنامەکانی خۆی باشتر جێبەجێ دەکات, کە لە راستیدا نەك یەکەم بۆ بەرازیلە بەڵکە یەکەم بۆ سەرمایەدارانی بەرازیلە.لۆلا تەنها 0,5% بەرھەمی نەتەوەیی بۆ بنەبڕ کردنی هەژاری تەرخانکردبوو, هاوکاری 64 ملیۆن هەژاری دەدا, ئەی ئەگەر زیاتری تەرخان بکردبایە چی دەبوو, کەواتا پارە لای دەسەڵاتداران هەموو کات هەیە, بە زۆر نەبێت دەریناخەن.

شایی راستگەراکان

لۆلا بە تاوانی گەندەڵی وەرگرتنی شوقەیەك بەهاکەی 590 هەزار دۆلارە دەستگیرکرا, لە گەڵ 78 سیاسی دیکەی بەرازیل تۆمەتبارن بە دۆسی□کی گەندەڵی بەناوی شوشتنەوەی ئۆتۆمۆبیل,بە پێی دۆسیەکە بێت لۆلا خاوەند 190 هەزار دۆلار و دوو ژمارەی بانکی و دوو خانوو و پارچەیەك زەوی□,سەرەتا بە 12 ساڵ و مانگێك سزا درا دواتر کەمکرایەوە بۆ هەشت ساڵ , لە کاتێکدا ئەویان دەستگیرکرد, کەچی 78 کەسی دیکە گلاونەتە دۆسیەکەوە هەموو ئازادن و ئەویش پلەو پۆستی لە سەروی هەمووانەوە بووە, بۆیە چەپەکانی بەرازیل پێیان وابوو ئەمە چەوساندنەوەی سیاسییەو درژ□ی کودەتاکەیە بەسەر سەرۆك دیلما

رۆسیف کرا لە 14ی ئازاری ساڵی 2016, هاوکات پێیان وابوو تاوانی تیرۆرکردنی ماریلا فرانکۆ ئەندامی پارتی ئازادی و سۆسیالیزم کە لە 14ی ئازار لە شاری ریۆ دی جانیرۆو تەقە کردن لە کاروانی لۆلا لە شاری بارنا هەموو دەچنە چوارچێوەی یەك سیناریۆوە دژ بە چەپەکانی بەرزیل رێکخراوە.

سوپا پێش بڕیاری دادگا پشتیوانی لە بڕیاری دەستگیر کردنەکەی لۆلا کرد, جەنەراڵ ئیدواردۆ فیلاس 3 رۆژ پێش بڕیاری دادگا وتبوی : سوپاو هاوو□لاتیانی شەرافم□تمەند ئیدانەی رزگار بوونی تۆمەتباران لە سزا دەکەن, رێزی دەستور و ئاشتەوایی و دیموکراسیەت دەگرن,هەرچی ژەنەراڵ لویس شرۆیدەرە لەمە زیاتر رۆیی و رایگەیاند ” ئەگەر لۆلا لە هەڵبژاردنەکان بردیەوە , ئەرکی هێزە چەکدارەکانە سستەم بگەڕێنێتەوە,هەردوو ژەنەراڵەکە رایان گەیاند بەشداری لۆلا لە هەڵبژاردنەکان مەترسییە بۆ سەر ئەو جەنگەی بەرازیل دژ بە گەندەڵی ئەنجامی دەدا, لە راستیدا لۆلا مەترسی بوو بۆ سەر ئەنجامی هەڵبژاردنەکە, هەمان سیناریۆ سوپاو پۆلیس ئێستا لە پۆلیڤیا بەڕێوەی دەبەن دژ بە سەرۆك مۆرالیس.

پارتی سۆسیال دیموکراتی راستگەراش رایگەیاند سزا نەدانی لۆلا گەڕانەوەیە بۆ دواوە, وەلێ چەپەکان پێیان وابوو یاسا بۆ ئامانجی سیاسی بەکار هاتووە,ئەوان پێیان وایە ئەمە کودەتای راستگەراکانە, 78 بەرپرس و پەرلەمانتاری دیکە لە لیستەکەدان, تەنها لۆلا دەستگیر کرا, بە خێرایی دۆسیەی لۆلا چووە پێش لە کاتێك زۆر سیاسی راستەوخۆ گلابونە گەندەڵییەوە و تا ئێستاکەش دوای 580 رۆژ زیندانی لۆلا دۆسیەکانیان بە داخراوەیی ماوەتەوە.

ئەفسەری خانەنشین جائیر بۆلسۆنارۆ,ناسیۆنالستی راستگەرا قازانجکەری یەکەم بوو لە دور خستنەوەی لۆلا لە هەڵبژاردنەکانی سەرۆکایەتی کۆمار, چونکە لە ریزبەندی دووەمی راپرسییەکانی هەڵبژاردنی سەرۆك کۆماریی دا بوو بە جیاوازییەکی زۆرەوە لە دوای لۆلاوە بوو, بە دەستگیر کردنی لۆلا دەرگای کۆشکی کۆماری بۆ کرایە سەر پشت, هەموو چینە چەوسێنەرەکان, لە سوپاوە بۆ پارتە رەنگاو رەنگەکانی بۆرژوازی گلانە کودەتاکەوە تا دەگاتە سستەمی دادوەری, کودەتایەکی سەربازی بە تامی یاسا, لۆلا سەربکەوتایە, مەترسی هەبوو وەك ئێستای مۆرالیس کودەتای بەسەردا بکرابایا, لە سایەی بوونی سوپاو دەزگای ئاسیشی بەهێزی کۆنترۆڵکراو لە لایەن بۆرژوازییەوە محاڵە بتوانرێت بە گەمەی دیموکراسی دەسەڵات بگرێترێتە دەست, پێشتریش لە هندۆراس و پاراگوای هەمان سیناریۆ دوبارە کرایەوە,

ئەگەر نەگەڕێینەوە بۆ شیلی.

لۆلاو هەڵبژاردنەکانی بەرازیلئامانج لە دەستگیر کردنی لۆلا, رێگە گرتنی بوو لە گەڕانەوە بۆ دەسەڵات, لە رێگای هەڵبژاردنی مانگی ئۆکتۆبەری 2018 ەوە, ئەگەر بوار بە لۆلا بدرابایا بۆ بەشداریکردن, ئەوا هەڵبژاردنەکە دەبووە راپرسی لەسەر زیندانی کردنەکەی, ئەویش لە کۆتادا دادگای هەڵبژاردن بڕیاری یەکلا کەرەوەی لەسەر دەدات.
پێش دەستگیر کردنەکەی لۆلا وتی" دەستگیر کردنی باشترین کاندیدی هەڵبژاردنەکانی مانگی ئۆکتۆبەر, داڕوخانی نەرێتی دیموکراسییە لە بەرازیل". راپرسیەکان دوای دەستگیر کردنەکەی کە لە 11 و 15 ی ئەپرێل ئەنجام دراوە دەریدد□خەن , پشتیوانیەکەی لۆلا بۆ 47% بەرز بۆتەوە, بەمەش جیاوازی لە گەڵ دووەم کاندیدی هەڵبژاردنەکان بۆ زیاتر لە 30 خاڵ چۆتە سەر. هاوکات 41%ی هاووڵاتیان پێیان وابوو لۆلا بێ بەڵگە سزا درا , 44% ی هاووڵاتیانیش پێیان وبوو زیندانیکردنی غەدرە لێی کراوە, 58%یش پێیان وابوو مافی خۆیەتی بەشداری هەڵبژاردن بکات, لێ کودەتاچیەکان هاوپەیمانیەتی چینی دەسەڵاتداری کۆن و سوپاس و دادوەری ئەو مافەیان لێ سەندەوە.
رێگا نەدان بە لۆلا لە بەشداریکردن لە هەڵبژاردنەکان کۆتایی کایەی سیاسی بەناو دیموکراسیی بوو لە بەرازیل و دواتر ئەمەریکای لاتینیش.

لۆلاو چەپ

لۆلا سەرکردەیەکی قاڵبوی ناو جەرگەی خەباتە, بۆیە بە تۆمەتەکان ورەی نەروخاو لە بانگەشە نەکەوت, داوای کرد دەمەوێت سەیری ناو چاوی ئەوانە بکەم تۆمەتم بۆ هەڵە بەستن, وتی : ئەمە کۆتاییم نییە, من بوومە بە بیرێکی سیاسی .
لۆلا لە ساڵی 1990 دوای روخانی بەرلین ,کۆڕبەندی ساوپاولو□ی دامەزراند, بۆ کۆکردنەوەی پارت و هێزە چەپەکانی ئەمەریکای لاتین, کە دواتر لە 15 وڵات گەیشتن بە دەسەڵات, بۆیە ئەو شۆرشگێڕی پاش قەیرانەکانە, رەشەبا هەڵی ناتەکێنێت, لۆلا ئەوکاتی لە دەسەڵات بوو نوێنەرایەتی چەپی میانەڕەوی ریفۆرمیستی بەرازیلی دەکرد نەك چەپی شۆڕشگێڕ, لێ لە چەپی رادیکاڵەوە هاتبوو,لۆلا نەك تەنها کاریگەری لەسەر چەپی بەرازیل هەیە, بەڵکە کاریگەری لەسەر چەپی تەواوی ئەمەریکای لاتینیش دان□اوە بە زۆرینەی بۆچونەکانەوە, ریفۆرمیستییەکەی وای لێنەکرد لە رادیکاڵەکانیش دابڕێت, ئەو لە ژیانەوە رادیکاڵە, لێ لە ئەزمو□ونی حوکمڕانی یەکەم وڵاتی ئەمەریکای لاتینەوە پراگماتیکە.

دەستگیر کردنی قەیران بوو بۆچەپەکانی بەرازیل, بەهۆی نەبوونی کارێزمایەکی بەهێزی چەپ وەك لۆلا کە هەمووی کۆبکاتەوە لە ژێر باڵی خۆی, لە کاتێکدا راستەکان بەهۆی پشتیوانی دکتاتۆرەکانی پێشوی وڵاتانی ئەمەریکای لاتینەوە بەهێزتر بوونە, وەلێ چەپی ئەمەریکای لاتین پارتە شیوعیە مۆزەکانی ئەوروپای رۆژهەڵات نین, بەڵکە چەپێکن لە هەناوی کۆمەڵگاوە هاتوونەو پاش شکستەکان هەمیشە بۆ بەدەستەوە گرتنی دەسەڵات هەڵساونەتەوە, ئەوان چەپی نان و کارو ئازادین.ئازادکردنی لۆلا هاوکات بوو لە گەڵ دوو روداو, سەرکەوتنی چەپ لە مەکسیك و کودەتای سەربازی لە پۆلیقیا, بە ئازادبوونی ئەو چەپەکان بە قەڵایەکەوە بەرەو روی عەقیدەی مۆنرۆ بۆ داگیرکردنی ئەمەریکای لاتین بە توانایەکی زیاترەوە بەرەو روی دەبنەوە, لۆلالەژێر باڵی خۆی کۆیاندەکاتەوە, چەپ لە ئەمەریکای لاتین لە بزاڤێکی سیاسی دەرچووە بوە بە بەشێك لە کلتورو بیری گشتیوبۆیە لە ریشە دەرهێنانی ئەستەمە.